

Miten voin arvioida avoimen julkaisun luotettavuutta?

Näkökulmat Julkaistu 25.08.2014 klo 08:50 Kirjoittaja Johanna Lilja, TSV; Jyrki Ilva, Kansalliskirjasto; Janne Pölönen, TSV ja Leena Jukka, CSC CC 4.0 BY

Avoimen eli open access -julkaisun luotettavuus askarruttaa sekä omalle artikkelilleen julkaisukanavaa etsivää tutkijaa että lähdekriittistä lukijaa. Koska suuri osa kansainvälisistä open access -lehdistä rahoittaa toimintaansa artikkelikohtaisilla satojen tai tuhansien eurojen kirjoittaja- tai käsittelymaksuilla, on laadukkaiden lehtien lisäksi rinnalle syntynyt runsaasti ns. "saalistavia" lehtiä ja kustantajia, jotka keräävät kirjoittajamaksuja, mutta julkaisevat artikkeleita ilman laadunarviointia. Ilmiöön on vaikea olla törmäämättä, sillä monet tällaisista kustantajista markkinoivat itseään varsin aktiivisesti tutkijoille lähetetyillä sähköpostiviesteillä.

CC 4.0 BY Minedu.fi

Kyseenalaiset käytännöt eivät toki rajoitu pelkästään lehtiin tai open access -julkaisemiseen. Kirjojen osalta tutkijat saattavat saada sähköpostiinsa kutsuviestejä myös painettuja kirjoja print-on-demand-periaatteella julkaisevilta ns. "vanity press"- tyyppisiltä kustantajilta tai tasoltaan epäilyttävien konferenssien järjestäjiltä. Aiemmin tuntemattoman julkaisukanavan kohdalla kannattaa siis aina varmistaa, että se on täyttää tieteelliset laatuksiteerit. Se, että lehdellä, kustantajalla tai konferenssilla on komean kuuloinen nimi ei vielä kerro sen laadusta mitään. Heikkolaatuisessa julkaisukanavassa julkaisemista ei lasketa tieteelliseksi meriitiksi.

Open access -lehtien, -sarjojen ja -kustantajien luotettavuutta voi arvioida suurimmaksi osin samoilla kriteereillä kuin muidenkin tieteellisten julkaisukanavien luotettavuutta.

Luotettavan julkaisukanavan tunnusmerkkejä ovat mm. seuraavat:

- Julkaisukanava julkaisee vertaisarvioinnin kriteerit ja prosessin selkeästi verkkosivuillaan.
- Julkaisukanavalla on arvostetuista tutkijoista koostuva toimitusneuvosto.
- Julkaisukanavalla on [Julkaisufoorumin tasoluokitus 1-3](#), (haun uusittu versio on vielä testikäytössä, mutta sisältää enemmän tietoja). Tietokantaan on luetteloitu yli 25 000 julkaisusarjaa.
- Kotimaassa vuodesta 2015 alkaen: julkaisukanava on merkintä vertaisarvioitujen tekstien vertaisarviointitunnuksella (tunnus otetaan käyttöön syksyllä 2014, verkkosivut avautuvat syyskuun aikana).

Kansainvälisten lehtien osalta myös (maksullisten) Web of Science ja Scopus -tietokantojen sisältämät tiedot lehden artikkeleihin kohdistuvista viittauksista voivat auttaa sen tason määrittelyssä.

Luotettavien/epäluotettavien open access -lehtien tunnistamiseen voi lisäksi käyttää kahta muuta verkosta löytyvää resurssia:

- Kansainvälisenä yhteistyönä tuotettu [Directory of Open Access Journals](#) -hakemisto listaa tietyt

kriteerit täyttäviä open access -lehtiä (uusien, aiempaa tiukempien laatukriteerien käyttöönotto on tällä hetkellä vielä kesken, joten lista ei ole toistaiseksi täysin luotettava)
– Amerikkalainen kirjastonhoitaja Jeffrey Beall ylläpitää jossain määrin kiistanalaista listaa "saalistavista" lehdistä. Beall on myös julkaissut blogissaan [kriteereitä "saalistavien" kustantajien tunnistamiseen](#).

Kaikilta tieteenaloilta ei vielä löydy riittävästi vartenotettavia open access -julkaisukanavia. Tällöin kannattaa varmistaa, että julkaisukanava sallii julkaisun vertaisarvioidun version rinnakkaistallentamisen avoimeen julkaisuarkistoon siten, että se on vapaasti saatavilla joko välittömästi tai ns. embargo-ajan jälkeen. Useimmilla yliopistoilla on oma julkaisuarkisto, ja lisäksi joillakin tieteenaloilla on tieteenalakohtainen kansainvälinen julkaisuarkisto. Julkaisufoorumin uusi julkaisukanavahaku sisältää myös tietoja kanavien rinnakkaistallennusta koskevista linjauksista eli ns. Sherpa/Romeo-koodit. Nämä koodit kertovat, salliiko lehti rinnakkaistallennuksen tai sitä sisältyykö lehti Directory of Open Access Journals -hakemistoon.

Johanna Lilja, TSV; Jyrki Ilva, Kansalliskirjasto; Janne Pölönen, TSV ja Leena Jukka, CSC.

DOAJ:n uusista tiukennetuista laatukriteereistä voi lukea Naturessa 6.8.2014 julkaistusta artikkelista: [Open-access website gets tough](#). Leading directory tightens listing criteria to weed out rogue journals. Artikkelin mukaan DOAJ pyytää jokaista tietokannassaan olevaa julkaisua hakemaan mukaan pääsyä uusien tiukennettujen hakukriteerien perusteella. DOAJ-tietokannassa on lähes 10 000 julkaisua, eikä uusien julkaisujen mukaan saaminen ole ongelma; ongelmaksi on muodostunut hämäräperäisten julkaisujen mukaan pääsy.